

RESSENYA A AUGUST BOVER I FONT (ED.), *ESPILL DE LA VIDA RELIGIOSA*, BARCELONA, BARCINO, 2023. 426 PP, ISBN 978-84-16726-06-6

REVIEW TO AUGUST BOVER I FONT (ED.), *ESPILL DE LA VIDA RELIGIOSA*, BARCELONA, BARCINO, 2023. 426 PP, ISBN 978-84-16726-06-6

Mª ÁNGELES SEQUERO GARCÍA

ma.sequerogarcia@edu.gva.es

Universitat d'Alacant

El 1515 veu la llum a la impremta barcelonina de Joan Rosenbach un autèntic *best-sellers* de les lletres catalanes l'*Espill de la vida religiosa* escrit, probablement, per un religiós anònim pertanyent a l'orde franciscà, i de procedència occidental pels trets lingüístics que presenta. El ressò de *El Desitjós*, nom amb què popularment es coneix el text, fou immediat i, així, el 1529 Jordi Costilla estampa la segona edició als tallers de València. El llibre apareix en una època literària concreta, en la mal anomenada "Decadència", un temps que mancava d'interès literari en creure que només s'escrivien tediosos gojos, sainets de poca qualitat i altres obres de caire únicament popular i religiós. La realitat, però, va ser ben bé una altra. És cert que estem en el segle XVI, és cert que la influència castellana es fa notar a la corona d'Aragó, però també és cert que entre els segles XVI i XIX es ratifica, com així ho mostra i demostra *El Desitjós*, que es continuava llegint i publicant en català i, per tant,

el volum contribueix a contradir aquella desafortunada etiqueta. Amb l'*Espill de la vida religiosa* els lectors tenim accés a una obra dual de marcat caràcter lul·lià, perquè, d'una banda, ens endinsem en una novel·la d'entreteniment i, d'una altra part, en un text d'instrucció religiosa. A més, posa de manifest l'existència d'un renovat interès pel pensament de Llull en oferir una novel·la que conjumina el caràcter espiritual, el doctrinal i el contemplatiu.

El Desitjós forma part de la col·lecció «Els Nostres Clàssics. Autors Moderns» de l'editorial Barcino que dedica les seues publicacions a una difusió dels clàssics de la literatura catalana medieval i moderna en unes edicions crítiques que faciliten la tasca d'investigadors i estudiosos. Es tracta, doncs, d'una comesa científica que difon amb escreix el nostre patrimoni literari amb la finalitat, també, de donar-li la ressonància que mereix.

El professor August Bover, catedràtic emèrit de la Universitat de Barcelona, ha dedicat els seus estudis a la literatura catalana moderna i, així, destaca per les edicions i estudis sobre la poesia de Pere Serafí, i d'altres poetes menors com Joan Ferrandis d'Herèdia o Benet Espanyol, al costat d'altres línies d'investigació com puguen ser l'estudi de la poesia de Josep Sebastià Pons o la cultura catalana a l'illa de Sardenya. La seua dilatada carrera el portà a ancorar en diferents ports: la Universitat de Saskatchewan, la Universitat de Califòrnia, la Universitat de Perpinyà o la Universitat de Càller. El seu curriculum no cap en aquestes poques pàgines, però hem de destacar la fructífera tasca com a vicepresident de la Societat Catalana de Llengua i Literatura, secretari tècnic de la Comissió de Lectorats, vocal de la North American Catalan Society i de l'Associazione Italiana di Studi Catalani. També ha format part de l'Associació de Catalanistes de l'Amèrica Llatina, ha estat president de la Federació Internacional d'Associacions de Catalanística i membre numerari de l'Institut d'Estudis Catalans. Un filòleg infatigable fidel, sempre, a la llar en què nasqué. Amb *El Desitjós*, tema de la tesi dirigida pel Dr. Antoni Comas, encetà un camí llarg d'investigació que ocuparà la major part de la seua vida acadèmica i del que ara podem gaudir gràcies a aquesta edició.

L'*Espill de la vida religiosa* s'enceta amb un preàmbul (p. 9-11) escrit pel mateix curador i que dona notícia dels avatars que el conduïren a aquesta novel·la. Són únicament dues pàgines, però fan les delícies d'aquell que s'hi acostava. Se segueix la introducció que s'estructura en sis apartats, el primer dels quals està dedicat al marc històric en què encabir aquesta obra. Són molt aclaridors els tres subapartats que situen el lector en la Catalunya i la València de l'època, la vigència de Llull i les connexions amb la Devotio Moderna. El segon capítol explica de manera àgil i divulgadora la raó del títol, l'autoria i la composició del text que podríem resumir en tres preguntes: què és un espill?, a quin orde pertangué l'anònim autor de l'obra?, estem davant d'una novel·la original, d'una traducció o d'una adaptació? Tres qüestions engrescadores que inviten a la reflexió. El tercer epígraf està dedicat a l'obra dual, a proposar-nos dues lectures: una lectura de pelegrinatge al legòric i una lectura d'adoctrinament, de pensament filosòfic. La següent secció porta per títol "La *scripta* de l'edició prínceps i la llengua de l'autor" i no hi ha millor manera que utilitzar les paraules de Martí de Riquer per a comentar aquest passatge: "el llenguatge de l'*Espill de la vida religiosa* encara

conserva una decent categoria i una certa puresa”. L’extraordinària difusió de l’obra, amb noranta-cinc edicions i traduïda a dotze idiomes, la llegim en el capítol cinqué que dona compte de la gran importància que tingué i té *El Desitjós* arreu d’Europa. El darrer apartat està dedicat als criteris d’edició.

Entre les pàgines 125 i 285 s’estén l’*Espill de la vida religiosa*. Els primers 43 capítols conformen la novel·la de caràcter doctrinal, ja que el protagonista emprèn un via de perfecció que acabarà per conduir-lo davant Amor-de Déu. Malgrat la càrrega teològica que puga contenir-se en les pàgines d’aquests capítols, el lector gaudeix d’una acció ràpida i entretinguda que fa recordar, salvant les distàncies, les aventures dels cavallers medievals, amb un llenguatge planer i entenedor. La segona part de la narració la basteixen 25 capítols, l’oració que compongué Desitjós per fer encendre la seua ànima en la fe de Jesucrist, el *Deo Gratias* i el *Finis*. Es tracta d’una segona part dedicada a la instrucció religiosa a través d’un tractat en què s’ordena metòdicament com s’ha d’arribar a la contemplació en Déu.

A partir de la pàgina 287 trobem els apèndixs, el primer del qual és la transcripció de l’epístola llatina amb la qual Miquel Jeroni Cruilles, responsable de l’edició valenciana, va dedicar l’estampa a la monja Jerònima Eixarch. El segon apèndix (pàgines 291-325) està dedicat a les edicions en altres llengües. Es tracta d’un apartat sucós perquè amplia les notícies amb què es comptava i, d’aquesta manera, descobrim les referències a les edicions en italià, castellà, francès, alemany, llatí, neerlandés, polonès, anglès, irlandès, danès, rus i portugués. Entre les pàgines (327-366) se’n segueix un tercer apèndix dedicat a les làmines de les diferents estampes en els diversos idiomes i tanca aquesta part l’apartat dedicat a l’explicació dels sistemes al·legòrics que apareixen en *El Desitjós*. Clou el llibre amb la bibliografia.

Comptat i debatut, l’*Espill de la vida religiosa* que ens ofereix August Bover i Font és una petita joia de les lletres catalanes que brilla amb llum pròpia en renovar-nos el desig de tornar a llegir Lull, reflexionar sobre el període en què aparegué i pensar en la gran difusió de les lletres catalanes a partir d’una novel·la al·legòrica que va ser traduïda arreu d’Europa. El món acadèmic està de sort en comptar amb aquesta edició que dona una interpretació última de l’*Espill de la vida religiosa*. August Bover ens aproxima la prosa doctrinal d’una novel·la de pelegrinatge a través de les peripècies de Desitjós, un personatge que busca una via per arribar a Déu. Llegir i gaudir d’aquesta edició és un regal que ens fa tornar a connectar amb l’edat moderna.